

Естетика виступу. Написання тексту для виступу

В античні часи ораторський виступ порівнювали із деревом, кожна частина якого символізувала один із етапів підготовки й виголошення промови:

- корінь, схований від очей аудиторії, — це причини, що спонукали оратора підготувати промову;
- стовбур — тема й головна проблема виступу;
- основні гілки — ключові питання в плані промови;
- дрібніші гілочки — питання, на які можна розбити основні;
- листя — це слова, в які оратор «одягає» свій виступ;
- квіти — прикраси, які можуть зробити мовлення витонченим, виразним; квітами в промові можуть бути й цитати, прислів'я, приказки, риторичні питання, гумор, іронія, інтонаційні прийоми тощо.

Промова має дарувати слухачам естетичне задоволення, тож текстові не завадять класичні риторичні прийоми.

Наприклад, анафора — повторення початкових слова або фрази. «У мене є мрія!» у знаменитій промові Мартіна Лютера Кінга — яскравий приклад цього прийому. Такий повтор підсилює, додає динаміки розповіді, запам'ятовується.

Порівняння — зіставлення двох предметів, явищ, подій чи проведення аналогії між ними. Наприклад, Дональд Трамп використанням стилістичного порівняння підкреслює не найкраще становище економіки США: «Іржаві фабрики розкидані, як надгробки, по всій території нашої країни». А далі посилює картинність промови, активізує уяву іншим порівнянням: «Америка знову почне перемагати, перемагати як ніколи».

Епітет художньо описує якості того, про що йдеться. Не є художнім епітетом означення, яке вказує на якусь невід'ємну органічну ознаку, наприклад, дерев'яний стіл, залізне ліжко, срібна корона. Але ті самі означення в сполученні з іншими поняттями, в іншому контексті можуть набувати художнього, образного значення (дерев'яне обличчя, залізний характер, срібне сяйво).

Епітети у виступах додають образності мовленню оратора чи ораторки. Наприклад, Барак Обама в своїй промові використовує епітети, скеровані на позитивну самопрезентацію: «горде привітання», «прекрасна можливість», «незламна підтримка».

Основою виступу завжди є текст промови, що складається з трьох базових частин: початку (вступу), основної частини і закінчення (висновків).

Початок виступу має велике значення, адже саме на цьому етапі промовець чи промовиця має встановити контакт із слухачами, зацікавити аудиторію темою.

Як варіант, можна коротко охарактеризувати зміст, завдання промови, згадати питання, які плануєте порушити, підкреслити актуальність теми.

Ефективними прийомами зацікавлення аудиторії у вступній частині є приклади із власного досвіду, запитання до аудиторії, цитування, легенди або використання статистичних даних.

Історія з власного життя може показати, як особисто спікера чи спікерки торкнулося те, про що він або вона говорить. Життєва історія — це ваш унікальний досвід і переживання.

Основним у кожному тексті є виклад, що має підпорядковуватися центральній темі й меті.

До цікавих форм викладу належить розповідь; найменш цікавим з-поміж інших типів мовлення є опис. Рівень інтересу до роздуму залежить від актуальності порушеної проблеми, глибини та переконливості аргументації висунутих тез, доступності самого викладу.

В основній частині оратор чи ораторка реалізує свій задум, наводить аргументи на користь пропонованої тези.

Інформацію в тексті можна впорядковувати різними способами:

- у хронологічній послідовності, коли потрібно викласти події чи схарактеризувати певний процес роботи;
- у формі опису певного предмета, явища, пояснення його будови, функцій, істотних ознак тощо;
- через перелік основних пунктів, характеристик, прикладів застосування, переваг;
- через виклад певних тез, їх аргументації.

Також можна використовувати приклади, пояснення, визначення, аналогії, свідчення експертів, цитування різних ресурсів та наукових досліджень, факти з історії.

Кажуть, що добрий початок — ніщо без гідного фіналу, тому промовцю чи промовиці у висновках важливо узагальнити основні думки, підсумувати сказане, спонукати чи закликати до дій глядачів.

Коли текст складено, його потрібно ще раз прискіпливо перечитати.

Мовне оформлення тексту відбувається в кілька етапів.

На першому, підготовчому етапі автор або авторка ретельно добирас слова й вислови, які відповідають темі, задумові, меті й зосередженню на читачах чи слухачах. На другому етапі триває формування словосполучень, речень, усього тексту та його уривків тексту (синтаксичних єдностей, фрагментів). Тоді ж до плану можна додавати певні уточнення, доповнення та інші корективи.

Третій етап — це мовне шліфування тексту, його увиразнення. На цьому етапі перевіряємо:

- 1) чи вживання слів, побудова словосполучень і речень відповідають літературній нормі, а якщо це письмовий текст, то ще й чи правильно написано слова та розставлено розділові знаки;
- 2) чи слова, словосполучення й речення точно виражають думку, чітко творять образи, навіюють потрібний настрій;
- 3) чи всі мовні засоби витримано в одному стилі, чи нема стильового дисонансу.

Практичні завдання

1. Підготуйте «Слово про себе». Про що саме розповідати (хобі, риси характеру, сім'я, досягнення) — вирішувати вам. Час виступу — 1 хвилина.

2. Складіть та запишіть виступ, темою якого є прислів'я, цитата чи афоризм. Доберіть заголовок, продумайте оригінальний вступ, підготувавши слухачів до подальшого виступу. В основній частині використайте цитати, цікаві приклади, за потреби наведіть аргументи, щоби довести свою думку. У висновку підсумуйте сказане, подякуйте слухачам. Час виступу — до 3–4 хвилин.

3. Прочитайте текст. Підготуйте вступну частину та висновки до цього фрагменту, запишіть їх. Потренуйтеся виголошувати текст повністю.

...Звичай «збирати росу» давній, ще язичницький. На початку травня, коли заврунювалась озимина, селяни виходили «збирати росу». Як правило, вдягали святкову одіж, брали їжу і вдосвіта сходилися до одного з сусідів. Щойно за край-хатою прокидалося досвітнє проміння, вирушали в поле.

Йшли лише попарно — чоловік і дружина, хлопчик і дівчинка. Дорогою, за звичаєм, не розмовляли, а як траплялися стрічні, то віталися лише поклоном. Біля ниви розстеляли скатертину й виставляли сніданок. Господар, взявши до рук вишитого рушника з хлібиною, запрошував усіх тричі обійти

житні сходи. Потім скроплювали одне одного росою, бажаючи міцного здоров'я та щастя.

Дітям окремо приказували: «З роси та з води вам!» Тоді ж збирали в долоні росу і зливали в пляшечки, щоб вигоювати нею рани.

Як сонце висушувало росу, батьки пропонували дітям «покачатися вруном, щоб густо й повнозерно вродили жито та пшениця».

Здавна росу вважали за лікувальну. Щоб не пріли ноги, треба зароситись до схід сонця. Або таке: покалічив косар пальця — неодмінно промиє рану росою. Колись дівчата спеціально вибігали вдосвіта, щоб обмити нею обличчя, щоб рум'яними були щоки.

Люди не випадково на день народження, бажаючи іменинникам найкращих гараздів, кажуть: «З роси тобі та з води!» (За В. Скуратівським)

Рекомендовані джерела

1. Мартін Лютер Кінг. «Я маю мрію».
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eXg5vD-0lyY>
2. «Обама йде. П'ять виступів 44-го президента США, що надихають».
URL: <http://tsn.ua/special-projects/obama/>
3. Секрети успішного виступу: лайфхаки від спікерів TED.
URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/09/2/232877/>